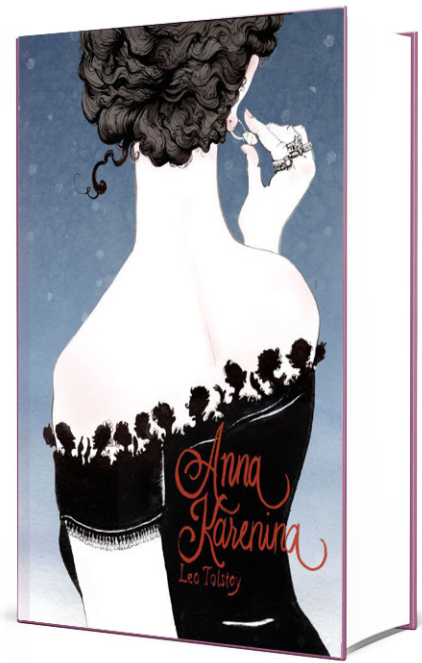
Sert Ünsüz
Temmuz 2018
Sayı 13
gerekirse yumuşamasını bilir

Okunacak nesne
Yazarını buldukça çıkar
Ederi beş para

Edebiyatla Ahmaklaştırma, Felsefeyle Çökertme*

İnsanı kafasından yakaladınız mı,
kol ve bacak kolay gelir.
A. Gramsci

Bu toplum nasıl bu hale geldi? Bu soru sanırım bugünlerde düşünen insanların kafasından en çok geçen birkaç sorudan birisidir. Sokaktaki hiçbir iddiası olmayan sıradan insana kızmak, onun davranışlarını uzun uzun eleştirmek, onun aşırılıklarını, yanlışlarını analiz etmek fazla zor değildir. Ancak bu bizi nereye, ne kadar götürür?

Edebiyat ve felsefe hemen hemen her yerde az sayıda bir insan grubunun uğraşıdır. Ancak edebiyat ve felsefe, o toplumun yaşadığı iklimi ve düşünce dünyasını doğrudan etkiler. Çöküşün çeşitli aşamaları, çeşitli düzeylerde ele alınabilir, her aşaması için sayfalarca yazı yazılabilir.

Ancak kültür-sanat-felsefe alanından konuşacak olursak çöküşün kısa formülü için şunu söyleyebiliriz:

Edebiyatla ahmaklaştırma, felsefeyle çökertme…

Bu toplum edebiyatla ahmaklaştırılmış, felsefeyle çökertilmiştir. Bu kısa formülün yüzlerce sayfa detayı yazılabilir. Ahmaklaştırma, "masaya zürafa diyen", "karanlığı güneş olarak tanımlayan" onlarca gazetenin yüzlerce köşesinden, televizyonlardan, radyolardan, kitaplardan, üniversite kürsülerinden başlamış ve topluma pompalanmıştır. Çöküş biraz da dipnotlarla, atıflarla, binlerce sayfa akademik yazıyla, edebiyatla yaratılan iklimle olmuştur. Ahmaklaştırıcılar, Gramsci'nin sözünün iyi uygu-

layıcılarıydı. İnsanımızı kafasından yakaladılar; gövdeler, kollar, bacaklar kafaların ardından gitti.

Ancak tarihin altın kuralı hiç şaşmaz:

Körleştiren körleşir.

Ahmaklaştıranlar ilk önce ahmaklaşır.

Özgürleşmek, insanın yakalandığı yerden başlar. İnsan, nereden yakalandıysa oradan özgürleşir. Gövdelerin, bacakların, kolların özgürleşmesi, kafaların kurtulmasına bağlıdır.

*

Hiçbir sistem, insanı, "düşüncede silahsızlandırmaya" uğratmadıkça yenemez.

Gelecek, düşünsel silahlarını yitirmeyenlerin olacaktır.

Gelecek, aklını kullanma cesareti gösterenlerin olacaktır.

Aydınlanmanın o bilindik çağrısı, bugün hiç olmadığı kadar günceldir:

Aklını kullanma cesareti göster!

Taylan Kara
taylankara111@gmail.com

* *Kir Teorisi* kitabının önsözünden alınmıştır.

Kitabın künyesi:
Yalçın Küçük,
B. Sadık Albayrak,
Taylan Kara,
Kir Teorisi,
Doğu Kitabevi,
İstanbul, 2018.

Aşağılaşan İnsanın Baştan Yoksun İnancı

Sosyal Ağ'da bir konuyu araştırmak için girip çıktığım kapılardan birinde rastladım bu insan tipine. Bilinçsizce adımlıyor, gözü açık ama tökezliyor, sürekli bir yerlere tosluyor. Zombi gibi... Düşüyor kalkıyor, arzu nesnesine varmaya çalışıyor, durmak nedir bilmiyor. Ulaşmalı, elde etmeli, tüketmeli ve sonra başka bir nesneye yönelmeli. İstemek ve durmadan istemekten başka, var oluşunun başka hiçbir amacı yok.

İnsan dediğime bakmayın, o sadece gırtlaktır, yutaktır, midedir, beyne sahip baş hariç vücudun herhangi bir parçası olabilir. Tüyleri diken diken eden reklam sloganlarında görürüz o tipi. "Mutlu et kendini", "şımart kendini", "açken sen, sen değilsin", "daha fazlasını iste", "onu yeme beni ye" sayın sayabildiğinizce.

Bir kitaptan bahsetmek istiyorum. Kitabın ismi "The Secret" (Sır). Ayşe Arman'ın 2007 yılında, Rhonda Byrne ile yaptığını sandığı röportajda* verdiği rakamlara göre Amerika'da 8 milyon, Türkiye'de ise yedi haftada 180 bin satmış. Bugün toplam satış rakamı ise 20 milyonun üzerinde. Verdiği "sır" ise özetle şöyle: İste, inan, al. Bunu bir tür "çekim yasası" ile açıklıyor, sır bu.

Çekim yasasını harekete geçirense biz oluyormuşuz ve bunu düşüncelerimizle yapıyormuşuz. Bu tür kişisel gelişim kitapları, bilimi motif, çeşni olarak kullanırlar. Kitabın bir yerinde şu cümleye rastlıyoruz: "Çekim yasası bir yaratım yasasıdır. Kuantum fizikçileri bize, Evren'in

tamamının düşünceden doğduğunu söylerler!" Bahsedilenin kütle çekim yasası olmadığını anlamışsınızdır. Kitaptaki "çekim yasası" bilimsel yöntemden son derece uzaktır. Doğrulanması mümkün olmadığından, yanlışlanması da olanaksızdır. Bilimsel yöntem, iddia, önerme, kuram, kanun aşamalarından geçer. Oysa kitapta, tüm aşamalar es geçilip ve sırıkla yüksek atlanarak yasaya varılıyor. Sınanmayan teori, yasa olamaz. Kitaptaki "çekim yasası"nı nasıl sınayacağız? İnsanın istediğini çektiğini söyleyenlere karşılık, istenilenin de belayı çektiğini pek ala iddia edebilirim. Hatta bu iddiamı, kitaptaki örnekler sayısınca örnekle destekleyebilirim. Zor sanmayın, olayları sıralarım, bulamazsam uydururum olur biter.

Dünya çapında milyonlarca satmış bu kitabın hiçbir faydasının dokunmadığını, günün haberlerine bakarak anlayabilirsiniz. Veya şöyle düşünebilirsiniz: İnsanlar öyle benciller ki istekleri, yalnızca kendileriyle sınırlı. İstisna değil, neredeyse İskenderiye kütüphanesini dolduracak kadar şarlatan ürününe sahibiz. Peki, bu kadar basit mi? Şarlatanlık diyerek geçiştirebilir miyiz? Sadece bol para kazanmak için mi piyasaya sürülüyor bu kitaplar? Yoksa insanlığa alternatif dinler mi pazarlanıyor? Ben, "insan boyu kadar göksel dinler" diyorum bunlara. İsteklerinize ulaşmak için çaba sarf etmeniz bile gerekmez bu dinlerin "elçilerine" göre, istemek yeter.

Bir başka "bodur din", yapmanız gerekenin sadece "evrene sipariş" olduğunu söylüyor. "Kozmik Sipariş Servisi"nin yazarı, yokluk içinde sürdürdüğü hayatının nasıl değiştiğini anlatıyor. Masal bu ya, bir baronun şatosuna göz dikiyor ve nihayetinde ailesiyle "o muhteşem şatoda" yaşamaya başlıyor. O baronun ve yakınlarının başına ne geliyor, bunu bilemiyoruz elbette. Dert mi? Benim etim

yerinde dursun, yediğim elin eti olsun!

Bakalım adamımızın ilk sipariş denemesi neymiş? Yaptığı, bildiğimiz dua ama kime, neye edildiği belli olmayan cinsten. Şöyle hitap ediyor: "Sana ne diyeceğimi bilmiyorum. Tanrı mı, Üstat mı, Yaradan mı? Beni affet, ben sana Evren'im diye hitap etmek istiyorum. Falanca caddesinde arabamı rahatlıkla park yapabilmem için benim arabama uygun parasız bir park yeri sipariş ediyorum senden. Bana en yüce hayrım için bir park yeri göstereceğini biliyorum, teşekkür ederim, seni seviyorum Evren."

Park yeri! İlk okuduğumda bendeki etkisi, mide bulantısıydı. Zat, "Münih'te arabasını park edebileceği fakat hiç park etme şansının olmadığı bir cadde için Evren'e park yeri siparişinde bulunuyor". Diğer sürücüler mi? Onlar sipariş vermedikleri için, gafil gezip duruyorlar. Sonra yazar iyice uzmanlaşıyor, o caddede istediği zaman ve istediği yerde park yeri buluveriyor. Yazarın verdiği bir diğer örnek, grup çalışması. Beysbol takımı oyuncularından birisi çantasını kaybediyor. Takım durur mu, çantanın bulunması için siparişi veriyorlar ve çanta derhal bulunuyor.

Kullandıkları isimler, yöntemler farklılık gösterse de hepsinin ortak noktası, insanın içindeki manevi boşluğu başarıyla parasal kazanca dönüştürmeleridir. İnsan boyu kadar göksel bu sahte dinlerin telkini, sadece kişisel ve nesnel taleplerin karşılanmasıdır. Çaresizliklerden, doymak bilmez isteklerden beslenir de beslenir, servetlerine servet katar bu şarlatanlar. Belli olmuyor mu? Kişiliksizler için yazılmıştır bu tür kitaplar. Alın teri, emek, gayret nedir unutanlardır müşterileri. Onlar, bir tek gözyaşının bile akmasını engelleyemezler. Savaşsız tek bir gün geçir-

memiş dünyamıza hiçbir faydaları yoktur bu aciz yaratıkların. Semayı yırtan feryatları dindirmek için "siparişte bulunmak", "evrenden istemek" akıllarının ucundan bile geçmez. Çünkü onlar, başkalarının acılarına sırtlarını dönüp kulaklarını tıkarlar. İyi niyetlerini bile sakınırlar.

Açlığın, sefaletin ve savaşların bir nedeni de doymak bilmez istekler değil mi? Bekleye bekleye, isteye isteye hayatımızı cehenneme çevirmiyor muyuz? Bence vazgeçin, istemeyin. Taleplerinizi karşılayan, belki de şeytanın ta kendisidir. Bunu, metafizik anlamda algılamayın. Sahip olduklarınıza karşılık verdiklerinize bakın. İşte size büyük sırrı açıklıyorum: Kısa yollar başa beladır ve bedava asla "bedava" değildir.

Türkiye'den de bir kitaba bakalım. "Jaguar'ını bırakan melek" Beki İkala Erikli**, 2,5 yaşındaki oğlundan yediği tokatla kendine geliyor. Bugünün pek çok gencinin çalışmak için bileklerini keseceği işini bırakıp Hawaii'ye gidiyor ve melek terapisi dersi alıyor. Döndükten sonra da "Meleklerle Yaşamak" isimli kitabı yazıyor. Kitap, alıp başını gidiyor, bir buçuk yılda yüzüncü baskısını geçiyor. Okuyanlara ne kazandırdı bilemiyoruz ama yazarına bol para kazandırdığı kesin.

Tabi bununla kalınmıyor, Melekler Dünyası markası altında ekip kuruluyor. Sitelerine baktığımızda seminerler de düzenlediklerini görüyoruz. Seminerlerden birinin adı, Meleklerle Geçmişi Şifalandırma Eğitimi. Bir tam gün ve iki yarım gün sürüyor. Elbette "sevabına" değil, ücreti 750 lira. Başka bir etkinlik, "koruyucu meleğinizle buluşma meditasyonu". Süre bir saat ve ücreti 30 lira. Bunun dışında melek koçluğu gibi hizmetlerde de bulunuyor bu ekip. Hangi meselelerde yardımcı oluyormuş bu melek-

ler, ona da bakalım: Para ile ilgili blokajlar, tıkanıklık ya da çöküşler, zorlayıcı bir ilişki ya da hep ayni tip ilişkiler yasamak, korkular ya da öfke, kaybetme korkusu, aşırı kıskançlık gibi kontrol edemediğimiz duygular, tedaviye yanıt vermeyen fiziksel rahatsızlıklar (bazı sırt ağrıları, migren, ülser... Müşterilerin verdiği iki örnek de şöyle:

"Yaptığım çalışmadan sonra sanki üstümden kamyon kalkmış gibi hissettim. Roma döneminde yaşadığımı gördüm. Meğer o dönemde önemli bir konumdaymışım ve söylediklerimden dolayı karnımdan kılıç darbesi alarak ölmüşüm. Meleklerle tek bir çalışmada bu olay şifalandı."

"On dört senedir doğru dürüst uyku uyuyamıyordum. Doktorlar insomnia demişlerdi. Bazen on iki gün uyumadığım oluyordu. Psikologlara gittim, ilaç kullandım, hiçbir şey işe yaramadı. Yaptığımız çalışmada kendimi altmış beş yaşında, ak sakallı, beyazlar içinde, hapsedilmiş bir din adamı olarak gördüm. Orada uzun süre hapsedildiğimden kafamdaki düşünceler beni yiyip bitiriyordu. Orada, bu durumda uyumama imkân yoktu. Melekler yardımıyla tek bir çalışmada olay şifalandı."

* 3 Haziran 2007'de yayımlanan bu röportaj, Sır isimli kitabın yazarıyla yüz yüze gerçekleştirilmiş gibi gösterilmişti. Oysa Hürriyet gazetesi yazarı Ayşe Arman'ın yaptığı, soruları hazırlayıp, kitabı Türkiye'de basan yayınevi sahibine göndermekti. Birkaç gün sonra soruların cevapları geliyor ve gazeteni ekinde yayımlanıyor. Daha sonra Rhonda Byrne'ın sorulardan ve yanıtlardan haberi bile olmadığı ortaya çıkıyor.

** Beki İkala Erikli, Aralık 2016'da, büyük olasılıkla akıl sağlığı yerinde olmayan müşterisi tarafından vurularak öldürüldü.

KİTAPLIK

Yanlış hatırlamıyorsam 2010 baharıydı. Belki 2009, belki de yaz... Mersin işte, hava çoktan sıcaklamıştı. Evde yalnız kalıyordum ve kısaca şöyle bir krizin içine düşmüştüm: Arkadaşlarla Bergman hakkında da konuşsak, Mevlana hakkında da konuşsak, Elif Şafak, Kuçuradi, Marx yahut patronumuz, annemiz, öğretmenimiz hakkında da konuşsak hep aynı şeylerden bahsediyorduk. Sanki kişiler değişse de sohbet aynı olacaktı. Kimi yereceğimizi kimi öveceğimizi anında kestirebiliyorduk. Öyle ki bazı kitapları okumamıza, bazı filmleri izlememize gerek bile kalmayabiliyordu. Hiçbir şey bilmiyor, hiçbir şey anlamıyordum demek ki ben. Bu kitaplar, filmler benim düşünmeme engel oluyordu! Hepsinden kurtulmalıydım. Belki o zaman bana ait bir fikrim olurdu...

Hemen bütün kitapları, filmleri vs. toparlayıp arkadaşlara dağıttım. Bir arkadaşım tiyatro ve sinema kitaplarını başka bir arkadaşımıza verdiğim için beni epey azarladı. Kendi aranızda anlaşın, bana geri vermeyin de ne yaparsanız yapın deyip 'kurtarılmış' evime döndüm. Çok heyecanlıydım. Ne kadar süreceğini kestiremesem de kendi fikrime kavuşacaktım sonunda. Günler geçti, hiçbir şey olmadı. Haftalar geçti, bazı cümleleri ve sahneleri unutmaya başladığımı fark ettim. Biraz daha zaman geçtikten sonra iyice sezgiye yönelmiştim. Sezerek anlayabilme, bilme ihtimali çok çekici gelmeye başlamıştı. Bir ara ufak bir şüphe ortaya çıktı: Ya bu, iktidarın, kendimde bıraktığım koca açıklıklardan bana nüfuz etmesinin bir sonucuysa? Televizyon da izlemiyordum nasıl başarabilirdi ki

böyle bir şeyi? Belki de en başından beri böyleydi… Of! Git başımdan, git! Hemen uzaklaştırdım bu şüpheyi ve sezme çalışmalarıma devam ettim. Çok zaman geçmedi ki bir arkadaşım büyüyü bozdu.

O zamanlar yeni yeni flüt çalmak için uğraşıyordum. Arkadaşım bu durumdan haberdar olunca elinde bir çalışma kitabıyla çıkageldi. Nelere nasıl çalışmam gerektiğiyle ilgili birkaç şey anlatıp kitabı bıraktı ve gitti. Hemen "Ne kadar iyi bir insan!" diye geçirdim içimden. Basbayağı iyiydi işte. Bir insan ancak bu kadar düşünceli olabilirdi… Böylece biraz çalışarak biraz da onun 'iyi' oluşunun coşkusunu yaşayarak akşama ulaştım. Lakin akşam içimi bir şüphe kapladı. Nereden çıkmıştı şimdi bu kitap! Hem neler düşünmüştüm ben öyle? Tek bir davranışına dayanarak birini bütünüyle iyi ilan etmiştim. Ne büyük ön yargıydı. Üstelik içinde biraz bencillik de vardı. Sonuçta bu iş beni düşünerek yapılmıştı ve benim işime yaramıştı.

Giderek endişeye kapılmaya başladım. Şimdi bu kitaptan hiç değilse bir parça çalabilmem gerekiyordu. Bu davranışıyla bana sorumluluk yüklemişti. Belki ben böyle bir sorumluluk istememiştim, niye yapmıştı ki şimdi bunu… Hemen çalamamama ne tür bahaneler bulabileceğim hususunda aydınlatıverdi beni zihnim (Zihnimin en hızlı çalıştığı alanlardan biridir). Biraz rahatladım. Uyudum.

Ertesi gün çalışırken "İyi işte" dedim, "Tamam bütünüyle iyi bir insan değildir belki ama bu davranışı iyi. Benim çabamı gördü ve bunu destekleyecek, kolaylaştıracak bir eylemde bulundu. Üstelik bunu ben istemeden yaptı. Buna iyi demeyeceğim de ne diyeceğim..."

İlerleyen saatlerde hâlâ bu meseleyle meşgul olduğumu

fark edince beni bu kadar rahatsız eden şeyin ne olduğunu bulmak için arkadaşımı bırakıp kendimi değerlendirmeye başladım. Düşüneceğim, sezeceğim derken giderek asosyalleşip, okumaz, seyretmez, değerlendirmez, düşünmez; değil sinsice, kötü ya da iyi eyleyen, neredeyse eylemeyen bir insan olmuştum. Sanırım tam da bu yüzden rahatlıkla eyleyen bu adam beni pek huzursuz etmişti. Var gücümle ona 'iyi' deyip geçmek ve bu konuyu düşünmekten kendimi kurtarmak istiyordum. Ne gerek vardı şimdi iyi neydi kötü neydi diye düşünüp yıpranmaya. Olur da bir kanaatte karar kılarsam onu uygulamak zorunda hissedecek, uygulamazsam kendimi azarlayıp duracaktım. Olmazdı. Vazgeçmeliydim hemen.

Vazgeçemeden arkadaşımla yeniden karşılaştık. Bir anda karşısında özür dilerken buldum kendimi: "Bana kitap getirmenden dolayı senin tamamen iyi bir insan olduğunu düşündüm, özür dilerim." Gülümsedi ve dedi ki "Elin kullanımının gelişimi beynin gelişimi ile doğru orantılıymış. Bir müzik aleti çalmak sadece bu anlamda bile önemli. Müziğin hem tek tek insanlara hem topluma kazandırabileceklerini de düşününce etrafımda ilgilenenleri gördüğümde elimdekileri paylaşıyorum…"

İlk aklımdan geçen "Oh, bana özel değilmiş, sorumluluktan kurtuldum" oldu. Ancak biliyordum ki artık daha büyük sorumluluk sahibiydim. Kendime soracağım bir yığın yeni sorunun yolunu açmıştı bu sözler. İyi dediğin yalnızca benim için iyi olacak değildi ya… İyi dediğin üç beş insan bir ömür birbirlerinden hiç ayrılmasın diye de değildi… O da değildi, şu da değildi… Neydi?

Yine içimi bir endişe kaplamıştı. Şimdi insanlığı geliştiren fikir ve eylemleri bulup bunları mı yaymalıydım? İyi

eylem yalnızca tüm insanlık için düzelme/gelişme sağlayacak eylem miydi? Neden bu tür konularda aklımıza ilk gelen annemiz, komşumuz ya da yoldan geçen adam değil de bütün insanlar hatta bütün dünya oluyordu; yoksa bu da bir tür düşünceden kaçış mıydı? İnsanlığı ilgilendiren her alanda iyi eylemde bulunmam ve yaymam mümkün müydü yoksa sadece yetenekli olduğum alanlar üzerine mi çalışmalıydım? Yoksa kötü eylemlerde bulunanları durduracak kadar iyi eylemlerde bulunsam yeter miydi? O da bir yana, bu herkes için iyi olabilecek eylemler sadece bulunduğumuz mekân-zaman çerçevesinde mi yapılacaktı? Yoksa artık dünyanın hemen her yanından eksiğiyle fazlasıyla haberdar olduğumuzu da düşünerek eylemin etki alanını sürekli geniş ve değişken mi tutmalıydık? Nasıl yapmalıydık? Nihayetinde biz eş dost arasında uzakça bir tanıdığın hastalık haberini alınca "Herkes öğrendiğimi biliyor, şimdi aramasam ayıp olur" diyen insanlardık. Böyle insanlar olmayı bıraksak yeter miydi acaba?

Öyle yığılmaya başlamıştı ki sorular bir yanıt sezebilmek için kıvranırken büzüşmüş bir şekilde uyuyakalmışım. Gece koca bir kitaplık dolusu kitabın sohbet ettiği tuhaf bir rüya gördüm:

R: Neyle oyalanalım?

C: Haydi gel oturup kader denen o hamarat kadınla çıkrığına veriştirelim biraz.

V: İşte karşınızda tüm yönleriyle bir insan, suçlu kendi ayağıyken ayakkabısına kızıyor.

E: İnsanların tümü hıyar zaten.

D: Hıyar: Sıfat: Kaba saba, görgüsüz, budala. İsim: bitki

bilimi. Kabakgillerden, uzun, iri meyveli, sürüngen, bir yıllık otsu bir bitki (Cucumis sativus) ve bu bitkinin iri, yeşil ürünü, salatalık.

N: Masada, muşambanın üstünde umut

Masada, muşambanın üstünde güzel günler

yeşil bir güneşle yüklü bir bulut

yaklaşan sabırsız zümrüt bir kalabalık

açılıp saçılacak sevdalar

masada, muşambanın üstünde körpecik bir salatalık

çiçeği burnunda, pütürlü.

F: Arkadaşlar! Bugün de ben o kitaplardan birine rastladım. Atalım mı onu da ne dersiniz?

E: Anlat bakalım neyle ilgiliymiş?

F: Sanırım hiçbir şeyle... Hiç bilmediğim ağaç isimlerini öğrendim. Hiç tecrübe etmediğim bazı karmaşık duygular varmış; onların bendeki –ayrıca bazı eşyalardaki– karşılığını aramak istedim ama fırsat kalmadan hikâye bitti. Çok heyecanlı olduğunu itiraf etmem gerek. Yine de kitabı anlayamadığım için ona nasıl yazıldığını sordum. Beni alıp yazarın 'o' anına götürdü:

Adam: Anahtarımı ver!

Kadın: Vermeyeceğim!

Adam: Anahtarımı ver! Ver anahtarımı!

Kadın: Hayır!

Adam: Öleceğim! Anahtarımı ver! Şimdi öleceğim, ver anahtarımı!

Diğer adam: Yenge ver şu anahtarı gözünü seveyim.

Kadın: Hayır dedim!

Adam: Bak üstüm başım kan içinde, ver anahtarımı. Anahtarımı ver! Tamam, tamam… Bir şey yapmayacağım, ver anahtarımı. Anahtarımı ver! Anahtarımı ver! Anahtarımı ver! Anahtarımı…

Diğer Balkondaki Çocuk: Aanahtarımıı veer, aanahtarımıı veer, ver ver, ver ver, veer veer…

Bütün duyduğu buydu. Ne olayın başını biliyordu, ne sesleri tanıyordu ne de seslerin bir anda nasıl kendine erişemeyecek kadar azalıp kesildiğini anlayabilmişti. Bir mırıltı daha duyar gibi olduğunda ise balkondaki çocuğun şarkısı dikkatini dağıtıvermiş fakat aynı zamanda hoşuna da gitmişti.

V: Buradan esinlendi diye atmak istemiyorsundur umarım kitabı.

F: Mesele esin değil ne yazık ki. Dinleyin lütfen:

“Bu tastamam bir hikâye işte! ‘Şimdi öleceğim, ver anahtarımı!’. Of! Keşke daha yakın olsaydım. Üstü başı kan içinde miydi gerçekten?” diye balkonda bir o yana bir bu yana gidiyordu. Korkuluğa yaklaştığında demiri sıkı sıkı tutup sarsıyor sonra aniden sol ayağıyla arkasını dönecekmiş gibi geri adım atıyor, ağzını aralayıp sol işaret parmağını olduğum yöne doğru tereddüt ve neşe karışımından gelen bir titreme ile sallıyordu. Her seferinde bu defa bana neler olduğunu anlatacak; bütün bu duyduklarının ne demek olduğunu gösterecek sanıyordum. Ama hiçbir şey işaret etmeden parmağını indirip yüzünü tekrar sokağa dönüyordu. “Çocuğu da eklemeliyim elbette!” dedi

heyecanla. Sonra duruverdi. Derin bir nefes aldı. “Orada olmama gerek yok.” dedi, “Öncesi, sonrası… ne önemi var bunların. Önemli olan olayın nasıl akıp gittiği. Hiçbir şey bilmesek de olur çünkü tüm varlıklarını sezeceğiz!” Sezmek mi? Artık hiçbir şey anlayamayacağıma emin olmuştum. Sezmek dedi düşünebiliyor musunuz? Karakterleri, bizi tanımanın, anlamanın bir önemi yokmuş. Varlığımızı sezebilirmiş meğerse insanlar!

R, V, E: Atalım.

D: Kalsa mı? Farklı bir rafa koyardık etiketleyip.

C, N, F: Atalım o halde.

D: Tamam.

Kitap kitaplıktan düşünce uyandım. İlk anda sezmek böyle bir şey mi acaba diye heyecanlandım ama neyse ki bu heyecan uzun sürmedi. Sorun bana ait bir fikrimin olmaması değildi. Sorun okumanın, düşünmenin gerektirdiği sorumluluktan bihaber yaşamış; belki zaman zaman fark etsem bile hemen kaçmış olmamdı. Veri yüklenmiş olmak hayatımı öyle kolaylaştırıyordu ki yıllarca düşünüyormuş gibi yaşayıp gitmiştim. Artık kitaplıkta kitaplarımın yerlerini değiştiriyorum sık sık. Bulmak için gözlerimi biraz yormam gerekiyor ama bu bana her seferinde övüp-yermeden, sınıflandırmadan, sohbet malzemesi yapmadan önce okumak ve düşünmekten sorumlu olduğumu hatırlatıyor.

Ağdan geçerek fanzine ulaşabilirsiniz
“**okunacaknesne**”
diye kime sorsanız gösterirler.

Kitaplar hayatıma boş zamanlarımı keyifli geçirmek için yapabileceğim şeylerden biri olarak girdi. Bazı insanların doğuştan bir takım şeylere eğilimi vardır. Bu eğilimler çok çeşitli ve kişiden kişiye değişen şeyler olabilir. Bazı insanlar doğuştan müziğe, resme bazı sporları yapmaya yetenekli doğar. Kimi insanlar konuşmayı bir konu hakkında tartışma yapmayı sever. Bilimsel alanlara teknolojiye yatkın yeteneklerle doğan insanlar vardır. Kitap okumak, kitaplar eşliğinde düşünmek, hayal kurmak da bu eğilimlerden biridir bana kalırsa. Bu tip insanlar kitap okumak için gündelik hayatlarından özellikle zaman ayırırlar. Başka bir şeyler yapabilecekleri halde kitap okumayı tercih ederler. Kitap kurdu denilen tipoloji bu insanları ifade eder.

Bazı durumlarda içine doğduğumuz çevre bizde var olan eğilimleri destekleyecek bir alt yapı sunar. Entelektüel bir çevrede doğan insan, çevresinde kitaplarla ilgili insanlar görür ve onardan etkilenerek okuma alışkanlığı geliştirebilir. Kitaplarla benim aramdaki ilişkiyi ne doğuştan getirdiğim eğilimler ne de okuma alışkanlığını destekleyecek bir çevrede doğmuş olmam sağladı. Kitaplarla ilgisi okul kitapları olan köylü bir çevrede büyüdüm. Sonrasında da ülkemizin doğal görüntüsü olarak kabul edebileceğimiz işçi emekçi habitatının içinde yaşadım ve yaşıyorum. Bu çevrede insan zihninin devinim yapmasını sağlayan şeyler bilindiktir. Televizyon aracılığıyla görülenler, eş dost, akraba ve arkadaş çevresinin gündelik yaşamını işgal mevzularda dedikodu yapmak.

Bu sığ düşünsel ortamda, ne kadar küçük gelse de uzun bir süre ben de yüzdüm. Boş zamanlarımı boşa geçirme-

nin iyi yollarından birisidir. Şimdi dönüp bu sığlığı küçümsemek beni var eden köklerimi kesmek gibi geliyor. Düşünsel anlamda ne kadar verimsiz bir zaman seli harcasam da böyle bir şeyi yapmak istemiyorum. Onların da bana kattığı şeyler oldu ve hala da olmaya devam ediyor. Bir bataklığın bile ekosistemde önemli bir işlevi vardır. Belki bir orman gibi göze ve gönle hoş görünmeyebilir, kimi zaman burnunuza rahatsız edici kokular gelebilir ama bataklıkta yaşayanlar için hayat kaynağıdır. Dünya ekosistemi için yeri doldurulamaz katkıları olur.

Hayatım böyle devam ederken internet çağı bir meteor gibi gelip yaşam şeklime çarptı. Benim gibi evde çakılı yaşamak zorunda olan biri için bir başka evrene açılmak kadar devrimci oldu. Bin yıl yaşamış olsam duymayacağım, görmeyeceğim, haberim olmayacak şeyler bir anda karşıma çıktı. Üstelik bir sel gibi aktı. Hayata bakışımı, dünyayı algılayışımı değiştirdi. Kokusuna, hayvanlarına, böceğine alışkın olduğum bataklığın dışına açılan bir pencere oldu. O güne kadar edindiğim tüm fikirleri, inançları, önyargıları bu yeni evrende test etme imkanım oldu. Bu test etmelere kimi zaman düşünsel anlamda meydan savaşlarına benzedi. Pek çok çoğunu kaybettim. Artık boş zamanlarımı boşa harcamanın yeni bir yolu vardı ve o yoldan hızla yürüdüm.

İnsan doğasının sevmediğim bir yönü var; her şeye alışmak. Yeterli zaman verilirse her şeye alışıyoruz. İyi veya kötü fark etmiyor. Burada alışkanlığı bağımlılık olarak ifade etmek istemiyorum. Sıradanlaşmak eksikliğinin ya da varlığının yeni bir şey ifade etmemesi olarak kullanmak istiyorum. Boş zamanlarımı boşa harcadığım bu yeni yöntemde zamanla bu anlamda bir alışkanlık oldu. Zihnimi devindirme seviyesi düştü. Yeni bir şeyler lazım-

dı. Çünkü zihnimin devinmesi benim için önemli. Hareketsiz bedensel yaşamıma karşı hayatta olduğumu hissetmem için buna ihtiyaç duyarım.

Kitaplar konusunda ne kadar eksik bir insan olduğumu öğrenmiştim. Okul yıllarında okuduğum birkaç roman haricinde bir yönelimim olmamıştı. Aslında okumak o zamanlarda zevkli gelirdi. Düzenli okuma alışkanlığını destekleyecek bir çevre yoktu. İnternet üzerinden elektronik kitaplara engelsiz ulaşabileceğimi görünce, boş zamanlarımı boşa harcayabileceğim yeni bir mecra bulduğumu düşündüm. Belki kitaplarla zaman geçirmek hem zihnimi devindirmek hem de keyifli zaman öldürmek açısından aradığım fırsattı. Okulu bıraktıktan yirmi yıl sonra kitap okumaya bu nedenlerle başladım. Pişman olmayacağımı tahmin ediyordum ama bu kadar iyi geleceğini düşünmemiştim. Artık düzenli olarak okuyorum. Okuduğum her kitapla hayatım biraz daha zenginleşiyor. Asla ortam ve durumları, hiçbir benzerini yaşayamayacağım hayatları kafamın içinde yaratıyorum. Zihnim çocukken olduğu gibi devingen ve sürekli yeni yakıt isteyen bir lokomotif gibi canlı. Hayatım daha çekilir bir hal aldı. Hala yolun çok başındayım. Okumak istediğim o kadar çok kitap var ki ömrümün yetmeyeceğini bilmek üzüyor.

"Bu evin tuğlalarının taş kalıplardan olmadığını biliyorlarmış ve bir süre şaşkınlık içinde bu duvarların ne kadar dayanacağına dair bahse girmişler. Duvarcı orada burada kağıttan bir ev yaptığını anlatıyor, böbürlendikçe böbürleniyormuş ama kimse ona inanmak istemiyormuş."

Carlos Maria Dominguez, *Kağıt Ev*

Durup durup ağlarım içler acısı halime. Yazmaya kalksam roman olur, okuyanın midesine oturur, sıçarken acıdan kıvrandırır. Evet, yazsam roman olur ama nerede bende o yetenek? Sahi nerede ya? İlham gelmiyor abi yoksa yazarım. İlhamın geldiği yeri bilsem üşengeçliğimden gidip onu da almam gerçi. Ben ne gideceğim o gelsin. Aslında ben evrene sürekli mesaj gönderiyorum. Secret olayı ama neyse şimdi siktir edin.

Yapmadığımız tüm işlerin sorumlusu yeteneksiz oluşumuz. Üzerine çaba sarf etmiyor, düşünmüyoruz. Yazmak için önce okumak gerek, okumuyoruz. Pek ünsüz bir yazar abimizle karşılaşmıştık sahil boyu voltasında. Merak edip kimleri okuduğunu soruduğumuzda bize "etkilenmemek için okumuyorum" demişti. Zaten yazdıklarından hayatı boyunca hiç kitap okumadığı belliydi. Bugüne kadar hiç bir şiirden, hikayeden etkilenmediği ortadaydı. Gerçi evrene düzgün mesaj gönderseydi belki ilham gelirdi. Kendisine kocaman bir öpücük verip hemen uzaklaştık oradan. Arkamıza dahi bakmadık etkilenmemek için.

Aman tanrım, bu satırları yazarken nasıl bir gürültünün altında olduğumu tahmin bile edemezsiniz. Yolda kaldırım ve refüjü söken belediye araçları, hemen ardımda santrifüj pompa, sürekli bulunduğum ortama girip çıkan insanlar ve insancıklar. Bu yazma meselesi böyle değil galiba. Neyse ben biraz ara vereceğim yazmaya. Sanki kutsal kitap yazıyorum havaya bak.

İnsan nice kitap yazdı sonra birileri bunları yasakladı ve yaktı. Baktılar baş edemeyecekler kitap yerine yazarlarını yaktılar. Olmayan ruhumuza övgüler yağdıran kitapla-

rı başucumuza astırıp bilgiye ulaşmanın hazzından mahrum bıraktılar. Sonra birileri çıktı ve devrim sayılacak bir yol buldu. Artık kitap nete taşınıyordu. Kimsenin gücü yetmeyecekti bu bilgi pınarının önünü kesmeye. Bütün kütüphaneler yakılsa, geriye tek kitap kalmasa bile elimizin altında farklı formatlarda binlerce kitap vardı. Bu işin şimdi değilse bile gelecek zamanlarda ne kadar önemli olduğu anlaşılacaktır. Hem internet dediğimiz ortam yayınevi ve otorite baskısından kurtulup sanatçının sanatını olabildiğince özgürce icra etmesine olanak sağlıyor. Ağlanıp sızlanmak boşa bu devirde. Yazdığımızı, çizdiğimizi, çektiğimizi, söylediğimizi dünyanın öbür ucuna duyurmak bir tık ötemizde. Üretime geçtiğimiz anda ortaya koyduğumuz işin alıcıları buna ulaşabilecek durumda. Bilginin aktarımı için de yazmak en önemli araç. "Âlim unutmuş, kalem unutmamış" diye atasözümüz var. Aktaracak bilgi ve sanatsal üretimleri kağıda işlemediğimiz zaman pek kıymeti kalmıyor. Sahibiyle birlikte toprak oluyor. Edward Bulwer-Lytton demiş ki "yasalar ölür, kitaplar ölmez". Lytton, İngiliz roman ve oyun yazarıymış efendim.

Mevzumuz kitapken yazmak istediğim bir şey daha var. Yazmayı bu kadar dert etmeyin kendinize. Yazılanları okuyan insana da ihtiyacımız var. İyi birer okuyucu ve dinleyici olmak da sanattır.

"Cumhuriyeti kuran kuşakların kitapları vardı, kitapların aydınlanmasından geçmişlerdi.

Cumhuriyeti yıkan kuşaklara bakınca bir kitapsızlar güruhu görüyoruz."

Yalçın Küçük, B. Sadık Albayrak, Taylan Kara, *Kir Teorisi*

DEMEM

Soruların cevabını
Bilmiyorum
Aklıma bi yerden
Ne ki gelen
Beni seven
Ben de severken
Kim aklımı siken

Bakma gözüme
Kocaman saptı
Soktun gözüme
Özü sözü bir adamken
Sözün özü kirken
Ben aynı ben
Zorlama istersen

Kulak işiten
Beden muaf günahtan

Ruh desen
Demem
Gözlerimi oydular
Görmem

Zaaflarım sanatım
Üstündeyim inemem
Kral çıplak evladım
Baksam da görmem
Dört duvarı ör
Gerisi bende muhterem

Sıçradım kalktım
Ses geldi kilerden
Suyun başı boş
Korkma, gelen bizden
Oturdum yerime
Yine aynı meridyen.

Bir ömürlük süremiz var. Bu süre içinde ne kadar kayıt tutabilirsek o kadar ölümsüz oluyoruz. Tabi edebi açıdan… Bir gün bedenimiz toprak olacaktır yalnız ardımızda bıraktığımız metinler dilden dile, gönülden gönle, beyinden beyne, hiç biri olmasa bile tozlu rafların derinliklerinde keşfedilmeyi bekliyor olacaktır. Keşfedildiği gün kanlı canlı bir diriliş değil ama farklı katmanlarda varlığını sürdürmenin yolunu bulacak potansiyeli barındırıyor olacaktır.

Kitap, ölümsüzlüğün şu ana kadar keşfedilebilmiş en net yöntemidir. Başarılı bir edebi eser bize huriler, gılmanlar veya şarap akan nehirler vaat etmiyor ama yaşam hazzının doruk noktası olması ve varoluş sancısını hafifletmesi açısından insan yaşamının merkezinde yer bulabiliyor.

"Okumak her şeydir. Her kitap yeni bir dünyaya açılır. Macera vardır, romantizm vardır. Gemiler, düellolar, at sırtında şövalyeler. Ne olacağını asla bilemezsin. Ne istersen o olursun, nereye gitmek istersen gidersin."

Anne of Green Gables

Kitap nedir size ne verir?

Cicero, insanlaştırdığı kitapları hesap vermek zorunda olduğu eski dostları gibi görürmüş. Bana göre kitaplar düşüncelerin, anıların ve hayallerin taşıyıcısıdır. Kitap seçmekte, almakta, okumakta ayrı bir serüvendir ve zaman geçtikçe kitap alışverişi yolculuğunuzda ustalaşacak ve kendinize uygun kitapları seçeceksiniz. Kimi zaman da kitaplar sizi bulacak kimi zaman kitaplar sizi tedavi edecek.

Kitap satın almak ve tavsiye etmek.

Sizde benim gibi tüm zamanların en iyi 100 kitabı, 1000 kitabı gibi listelere yüz vermeyenlerdenseniz, kitap arkası uydurmasyon ve klişeyle dolu övgülerden hoşlanmıyorsanız, çok satanlar listesine güvenmem diyenlerdenseniz, internetten değil de kitapçılardan ve sahaflardan alışveriş yapmayı tercih ediyorsanız, bir kitapçı dükkânının kapısından içeri girdiğinizde etraftaki bütün kitaplar gözünüze keşfedilmemiş hazine gibi görünüyorsa, bir yazarın ismini ilk defa gördüğünüzde acaba ne yazmış diye merak ediyorsanız, bence doğru yoldasınız demektir.

İnternet kitap seçmeyi ve alışverişini iyice kolaylaştırdı. Aradığınız kitapları firmalar bizim için temin ediyor, kitaplar ayağınıza kadar geliyor ve hatta elektronik kitaplar sayesinde kargoyu bile beklemiyoruz ama kitapçılardan ya da sahaflardan kitap alma serüveninin bir bambaşka bir keyfi var.

Kitaplar tedavi eder kitabevleri ve sahaflar sosyalleştirir.

Kendi gözlemlerime dayanarak şunu diyebilirim: Stres dolu bir gün geçirdiniz ve kendinizi kötü hissediyorsunuz, hemen bir kitapçıya uğrayın eğer şanslıysanız girdiğiniz kitapçı, sahaf dost canlısı ve eğitimli biriyse –ki sayıları giderek azalıyor– hem bir dost kazanacaksınız hem de kitap rafları arasında yaptığınız gezinti sizi iyileştirecek tüm derdinizi unutacaksınız.

Kitapçıların müdavimleri genelde ilginç insanlardır. Kitap alışverişi yapmaya gidip gelirken kendiniz gibi kitapsever insanlarla sohbet edecek, kitap ararken ve alırken görülen hallerine bakıp neşeleneceksiniz. İnternet alışverişlerinde bu ortamı yakalamak mümkün değil.

Bu kitapların hepsini okudun mu Ruhi?

Gelelim evinde biraz fazla kitaba sahip olanlara sorulan en klişe sorunun cevabına. Ünlü yazar Anatole France'e bu soru sorulduğunda Kendisi şöyle cevaplamış "Onda birini bile okumamışımdır. Siz Fransız porselenlerinizi her gün kullanıyor musunuz?" Bence France böyle kabaca sorulan bir soruya verilecek en güzel cevabı vermiş, taşı gediğine koymuştur.

Bunca kitapla ne yapacaksın Ruhi?

Walter Zenga gibi kaleci, tüm ailen gibi memur olmadın da kitap mühendisi mi olacaksın?

Gördüğüm kadarıyla insanların iyi kitap tavsiyelerine ihtiyacı var ve kitap tavsiyesi vermek için ciddi bir çalışmaya girişmek lazım. En çok çocukların kitaba ihtiyacı var ve onlar için bir Çocuk Kitapları Bibliyografisi oluşturabilirim. Hem kendi çocukluğumu ve çocukluk hayallerimi de hatırlamış olurum.

Hepimiz kitapların arasında bir şeyler arıyoruz. Bakalım zaman ne gösterecek…

TIRNAK İÇİ "KİTAP"

"Şunu ya da bunu demekle neyi kastettiğim soruluyor bana. Ama ben ne yazdıysam kastettiğim şey odur. Eğer kitapta açık değilse şimdi de açık olmayacak."
John Fowles, *Zaman Tüneli*

"Kitap, dışarı çıkabilmek için bir yola koyulma olanağı."
Italo Calvino, *Görünmez Kentler*

"Hırsız, karmaşık kitaplar yazıp, mülkiyet, miras ya da sosyal garantileri sorgulamaz, doğrudan yok eder. Onun için çalmak, kendi hakkını geri almaktır."
Honoré de Balzac, *Kibar Fahişelerin İhtişamı ve Çöküşü*

"İşte böyle. Bir kitap bir kez anlaşıldı mı, bir kez bilindi mi ve anlamı sabitleştirildi mi ya da yerleştirildi mi, o ölüdür. Bir kitap, ancak bizi etkileme ve farklı bir yoldan etkileme gücü olduğu, her okuyuşumuzda onu farklı bulduğumuz sürece yaşar."
D. H. Lawrence, *Kıyamet*

"Ben bir delikte de yaşayabilirim. Çünkü kitaplarım kafamın içinde, sana gelince bütün bir akıl hastanesi olmadan yapamazsın."
Elias Canetti, *Körleşme*

"Kitapların arasından birini çekip alarak rastgele bir sayfasını açıyor, açtığı yerde yazılanların içinde saklı yatan anlamından içeri acaba bugün bir kapı bulup girebilir miyim diye düşünüp duruyordu. Kafasında yaşattığı kutsal tapınağın henüz ön avlusuna bile ulaşamadığını sık sık görmesine karşın, kendini hayal kırıklığına kaptırdığı olmuyordu hiç."
Robert Musil, *Öğrenci Törless'in Bunalımları*